

**ПрАТ «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ**

«Гендерна політологія»

(для аспірантів)

Київ-2018

Підготовлено канд. філософ. наук,
доцентом кафедри філософії та політології Т.В. Нич,

Затверджено на засіданні кафедри філософії та політології
(протокол № 8 від 22 березня 2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних
відносин та соціальних наук МАУП (протокол № 8 від 29 березня 2018 р.)

Нич Т.В.

Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи з дисципліни
«Гендерна політологія» (для аспірантів). – К. : МАУП, 2018. – 25 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, зміст навчальної
дисципліни, термінологічний мінімум з курсу «Гендерна політологія»,
орієнтовну тематику рефератів, практичні завдання з курсу, а також список
рекомендованої основної та додаткової літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

«Гендерна політологія» є важливим предметом в процесі професійної наукової підготовки здобувача ступеня доктора філософії в галузі політології. Він має на меті поглибити розуміння здобувачами гендерних аспектів політичної проблематики. Ідеали гуманістичної політичної філософії та засади демократичної політики вимагають досягнення реальної рівності і паритетності статей в соціальній сфері, а від політології – розробки відповідного аналітичного інструментарію для дослідження як гендерних аспектів політичних відносин.

Великий евристичний ресурс для розв'язання такого завдання має феміністична теорія. Вироблений в межах феміністичної теорії концептуальний апарат, покликаний збагатити політичну науку засобами аналізу структурних компонентів гендерних політик та ідеологій, що відтворюють асиметрію гендерних відносин, попри деклароване прагнення до рівності прав. Аналіз конкретних гендерних політик (зокрема й в повсякденності) сприятиме подоланню патріархальних засад політичної культури та усуненню андроцентризму в політиці.

Одним із новітніх напрямків у комплексі політологічних знань є гендерна політологія, сутність якої можна визначити таким чином: гендерна політологія один із рівнів політологічного знання, проблематика якого сконцентрована на комплексі ідей, концепцій щодо особливостей участі в політиці, у владних відносинах представників двох статей – жіночої та чоловічої, тобто гендерних аспектах політики. Сам термін гендер означає соціальну особливість статі людини.

Гендерна політологія вивчає питання, пов'язані з особливостями чоловічого та жіночого сприйняття політики, участі в ній, боротьбі за політичну владу, засобів її реалізації. Також вона вивчає гендерну політику, яка стала одним із напрямків державної політики поряд з економічного, соціальною, гуманітарною, екологічною тощо.

Демократизація та гуманізація суспільства передбачають подолання пануючих стереотипних поглядів на роль жінки і чоловіка в суспільстві та впровадження концепції "гендера" в усі сфери життя.

Дана дисципліна змістовно та методологічно пов'язана з наступними дисциплінами: «Соціологія», «Політологія», «Правознавство», «Філософія», «Культурологія».

Мета і завдання дисципліни. Метою курсу є ознайомлення здобувачів з основними поняттями, підходами та напрямками гендерних досліджень; вивчення специфіки гендерних відносин; отримання знань про можливості застосування гендерної теорії та методології у проведенні досліджень в політичній сфері.

Завдання курсу:

- З'ясування сутності гендеру як філософської, політологічної та соціологічної категорії.
- Дослідження історії формування гендерного дискурсу в соціально-політичних дослідженнях.
- З'ясування сутності і причин феміністських рухів.
- Охарактеризування основних феміністських політичних теорій.
- Проведення гендерного аналізу політичних процесів і діяльності політичних інститутів.
- Пошук і оцінка шляхів вирішення гендерних конфліктів у політичній і суспільній сферах.
- Проведення порівняльного аналізу гендерної політики в Україні, країнах Європейського Союзу, інших регіонах світу.

В результаті засвоєння дисципліни здобувач має:

Знати:

- основні політичні, філософські, соціологічні, психологічні теорії гендеру,
- сучасні напрямки в дослідженні гендерних відносин,
- методологічні аспекти та термінологічний апарат гендерних досліджень.

Вміти:

- визначати й аналізувати основні гендерні проблеми українського суспільства;
- практично застосовувати знання з даної дисципліни в професійній і науковій діяльності;
- застосовувати методологію аналізу, що базується на врахуванні гендерних питань.

Набути навички: застосування понятійно-категоріального апарату і теоретико-методологічних підходів гендерної політології при дослідженні політичної реальності.

ЗМІСТ
дисципліни
«ГЕНДЕРНА ПОЛІТОЛОГІЯ»

Змістовний модуль 1. Гендерний підхід в системі політичних і соціально-філософських знань.

Тема 1. Гендерна політологія: специфіка предмету і теоретико-методологічна база дослідження.

Гендерна політологія як галузь політичної науки про закономірності та особливості диференціації чоловічих та жіночих ролей в соціально-політичній сфері суспільства. Актуальність та причини появи даного напрямку. Об'єкт, предмет та завдання курсу «Гендерна політологія», його міждисциплінарний характер. Теоретико-методологічна база гендерних досліджень.

Гендерний підхід: його специфіка. Інтерпретація поняття «гендерна політика». Основні напрями гендерної політики. Співвідношення категорій «жіноча політика», «державна гендерна політика», «державна політика щодо жінок». Гендер – категорія аналізу соціально-політичного процесу. Розмежування понять «гендер» та «стать». Суспільне та наукове значення гендерних досліджень в соціальній та політичній сфері.

Визначення основних понять гендерної політології: гендер, стать, гендерна рівність, гендерна диференціація, маскулінність, фемінність, сексизм, андроцентризм, фемінізм.

Література[2, 3, 4, 5, 16, 19, 38]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Гендерні особливості ставлення до політики й участі в ній.
2. Жіноче політичне лідерство в сучасному світі: особливості стилів.
3. "Жіноча політика": чи існує вона? (порівняльний аналіз форм та методів політичного керівництва).

Питання для самоконтролю:

1. Предмет, структура і функції гендерної політології.
2. Сутність та зміст основних підходів до визначення поняття “гендер”.
3. Сутність та зміст поняття гендерної політики.
4. Характеристика та особливості вжитку понять «гендер» і «стать».
5. Характеристика понять «маскулінність» і «фемінність».

Тема 2. Історія формування гендерного дискурсу в соціально-політичних дослідженнях.

Соціальний контекст виникнення гендерних досліджень. Історичні етапи формування уявлень про сексуальність людини в новітніх суспільствах: вплив християнства, медицини, технологій, культурних трансформацій.

Три типи уявлень про те, якою має бути сексуальність людини: традиціоналістське (християнське), ліберальне та гедоністичне. Аналіз відносин між статями в марксизмі, в соціології Т. Парсонса. Соціальне конструювання гендерних відмінностей І. Гофмана, Д. Зіммермана. Гендерний підхід в соціально-філософських розвідках П. Бурд'є. «Ера вседозволеності» (Ентоні Гіденса), поняття сексуального збочення (відхилення), сексуального плюралізму та сексуального релятивізму в новітніх суспільствах (дослідження Вільгельма Райха, Мішеля Фуко). Дослідження Елфріда Кінсі. Передумови «сексуальної революції» в західних суспільствах (поч. другої пол. XX ст.).

Інституціоналізація гендерного дискурсу соціально-політичних досліджень. Гендерні дослідження в Україні.

Література[1, 2, 4, 39, 43, 63, 67]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Гендерна асиметрія в політиці: моделі гендерної диференціації.
2. Три типи уявлень про сексуальність людини: традиціоналістське (християнське), ліберальне та гедоністичне.
3. Соціальне становище жінки в суспільстві: історичний екскурс.

Питання для самоконтролю:

1. Теоретичні засади гендерних політик: марксизм, структурний функціоналізм.
2. Історичні етапи формування уявлень про сексуальність людини.
3. Гендерний підхід в соціально-філософських розвідках П. Бурд'є.
4. Поняття сексуального плюралізму та сексуального релятивізму в постмодерністських і постструктуралістських філософських дослідженнях.
5. Гендерні дослідження в Україні.

Тема 3. Гендерні відмінності в суспільстві та їх соціально-психологічний аналіз.

Поняття статі та гендеру: антропологічні, психологічні, філософські, політологічні підходи. Статеві відмінності та їх формування у процесі соціалізації особистості. Психологія статевих відмінностей – міфи і реальність. Причини існування різниці в поведінці чоловіків та жінок: роль біологічних і культурних чинників. Асиметрія гендерної соціалізації. Гендерна стигматизація дітей (навішування статевих ярликів). Культура та соціалізація.

Поняття «сексуальність». Ідея пластичної сексуальності людини на відміну від тварин (Зігмунд Фрейд, Ентоні Гіденс). Чим визначається сексуальність людей – біологією (статтю) чи культурою (гендером). Розмаїття норм і видів сексуальної поведінки в різних культурах. Дослідження феномену гомосексуальності у незахідних традиційних культурах та у новітній західній культурі. Статистичні дані Беннета Сінгера та Девіда Дешампа. Соціологічне дослідження чотирьох типів гомосексуальності.

Психологічний аналіз гендерної асиметрії у системі політико-владних відносин. Процеси формування гендерної ідентичності (Елеонор Маккобі та Керол Джаклін, США). Психоаналітична концепція гендерної соціалізації (Зігмунд Фрейд). Концепція відтворення материнства Ненсі Ходоров. Аналіз феномена материнства. Критика натуралістичних концепцій материнства.

Три гендерні виміри культури: андроцентризм, гендерна поляризація, біологічний есенціалізм: дослідження Сандри Бем (США).

Література[2, 5, 28, 32, 33, 49, 62, 64]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Психологія статевих відмінностей – міфи і реальність.
2. Місце жінки в психоаналізі З. Фрейда.
3. Розмаїття норм і видів сексуальної поведінки в різних культурах.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття статі та гендеру: антропологічні, психологічні, філософські, політологічні підходи.
2. Психологія статевих відмінностей – міфи і реальність.
3. Асиметрія гендерної соціалізації. Гендерна стигматизація дітей.
4. Психологічний аналіз гендерної асиметрії у системі політико-владних відносин.

5. Три гендерні виміри культури: андроцентризм, гендерна поляризація, біологічний есенціалізм.

Змістовний модуль 2. Фемінізм як джерело гендерної політики.

Тема 4. Історія фемінізму.

Передісторія феміністських ідей. Проблема гендеру в соціально-політичній думці XIX-XX ст. Просвітництво і ранній ліберальний фемінізм. Феномен організованого жіночого руху. Перші жіночі політичні організації в європейських країнах та США. Фемінізм першої хвилі. Суфражистський рух. Постанова жіночого руху в Україні.

Друга хвиля феміністського руху на Заході у 1960-1980-ті рр.: особливості та дійові особи (С. де Бовуар, Б. Фрідан). Феміністські концепції: ліберальний фемінізм, соціалістичний фемінізм (від класичного марксизму до неомарксизму). Модель подвійного пригнічення в марксистському і соціалістичному фемінізмі (А. Янг).

Постмодерністський фемінізм «третьої хвилі»: радикальний фемінізм, психоаналітичний фемінізм (нові методології дослідження суспільства і соціальної нерівності).

Радикальний фемінізм: жінки як «клас», методи боротьби і теми досліджень. Новітні феміністські концепції (гуманістичний фемінізм, культурний фемінізм). Право вибору жінкою репродуктивної поведінки як політична проблема. Чи мають політичне значення біологічні відмінності між жінкою та чоловіком? Здатність до дітонародження як засаднича причина стану пригноблення жінки (М.О'Браєн). Феміністична критика неоромантичної концепції сім'ї Ю.Габермаса. Критика теорії соціальних ролей у дзеркалі гендерних політик. Феміністська радикальна концепція громадянства. Гендер і проблема бівалентних груп (стать-раса).

Література[1, 13, 15, 17, 40, 61, 67]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Суфражизм як основний напрямок фемінізму.
2. Виникнення й розвиток феміністського руху в Україні.
3. Жіночий рух на сучасному етапі: завдання, основні тенденції та перспективи.

Питання для самоконтролю:

1. Проблема гендеру в соціально-політичній думці XIX-XX ст.

2. Феномен організованого жіночого руху, його історія.
3. Сутність та специфіка понять “жіночий рух” та “фемінізм”.
4. Перші жіночі політичні організації в європейських країнах та США (фемінізм першої хвилі).
5. Друга хвиля феміністського руху на Заході.
6. Постмодерністський фемінізм «третьої хвилі».
7. Особливості жіночого руху в Україні.
8. Класифікація жіночих громадських організацій України.

Тема 5. Феміністські політичні теорії.

Феміністська ідеологія. Феміністські політики: від проблематики рівності до статевого розрізнення. Гендерні дослідження Р.Брайдотті. Стратегії виходу за границі домінуючого (маскулінного) порядку. Феміністська інтерпретація політики володіння силою (politics of empowerment).

Трансформації політичного знання з погляду феміністичної перспективи. “Жіноча політична несвідомість”. Теорії представництва, політичної інтеграції жінок та маргінальності. Мовна революція як шлях до політичної трансформації суспільства (Ю.Крістева). Теорія гендеру Дж. Батлер. Культурний фемінізм як теорія жіночої контркультури (Дж. Рінгельгайм). Фемінізм і постколоніалізм.

Література[1, 13, 15, 17, 28, 32, 61]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Ліберальний напрямок фемінізму.
2. Феміністська інтерпретація політики володіння силою (politics of empowerment).
3. Феміністська політика: від проблематики рівності до статевого розрізнення.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття феміністської ідеології.
2. Ліберальний напрямок фемінізму.
3. Соціалістичний фемінізм (від класичного марксизму до неомарксизму).
4. Характеристика ідей і методів радикального фемінізму.

5. Новітні феміністські концепції (гуманістичний фемінізм, культурний фемінізм).
6. Теорії представництва, політичної інтеграції жінок та маргінальності.
7. Трансформації політичного знання з погляду феміністичної перспективи (Ю. Крістева).

Тема 6. Гендерні стереотипи в суспільній свідомості і в політиці.

Стереотипи і стереотипізація: основні методологічні підходи. Гендерні стереотипи у світлі теорії стереотипізації., їх функції. Фактори, що впливають на гендерну стереотипізацію.

Патріархат як соціальна система та універсальна структура панування. Патріархат як система соціокультурної гегемонії. Міф про патріархат та його евристична функція. Структурна асиметрія фемінного і маскуліного. Традиційний (патріархатний), модерний та постмодерний типи гендерних відносин. Шлюб, структура сім'ї та становище жінки. Економічна система патріархату. Мова культури і маргінальність жінки. Поняття "гендерного розриву" (gender gap). Держава як інструмент патріархату. Сексизм, чоловічий шовінізм. Фемінізм і міф про нейтралітет інтелекту. Дж. Фрімен, С. Фаєрстоун та ін.: концепція патріархату.

Література[1, 2, 5, 11, 21, 41, 47]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Світові релігії: ставлення до "жіночого питання".
2. Соціокультурні моделі фемінности-маскулінності.

Питання для самоконтролю:

1. Гендерні стереотипи і фактори, що впливають на гендерну стереотипізацію.
2. Патріархат як соціальна система та універсальна структура панування.
3. Традиційний (патріархатний), модерний та постмодерний типи гендерних відносин.
4. Характеристика поняття "гендерного розриву" (gender gap).
5. Характеристика прояву сексизму і чоловічого шовінізму.
6. Мова культури і маргінальність жінки.

Змістовний модуль 3.

Політико-правова роль держави в забезпеченні гендерної рівності.

Тема 7. Гендерні аспекти державної політики.

Державна гендерна політика: характеристика складових. Гендерна парадигма в політологічних дослідженнях. Маскулінність і фемінність як ефекти гендерної системи.

Детермінанти політики, які зачіпають інтереси жінок і чоловіків: інституціональні, соціально-економічні, ідеологічні фактори. Характер взаємовідносин між державою та сім'єю, громадянське суспільство.

Методи гендерних досліджень в політиці (Gender mainstreaming). Політична влада та владні відносини: гендерний аспект. Гендерна асиметрія в політиці та владі. Гендерні стереотипи в політиці.

Основні напрямки егалітарної політики. Умови, які забезпечують ефективність егалітарної державної політики, активна гендерна політика.

Література[3, 5, 6, 19, 25, 27, 29]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Жінки-політики у світовій історії.
2. Гендерна політика в країнах світу (спільне й відмінне).
3. Місце та роль жінок у політичному житті незалежної України.

Питання для самоконтролю:

1. Характеристика складових державної гендерної політики.
2. Сутність гендерної парадигми в політологічних дослідженнях.
3. Інституціональні, соціально-економічні, ідеологічні фактори, що формують гендерну політику.
4. Проблеми адаптації демократичних цінностей до особливостей політичної еволюції посттоталітарних суспільств.
5. Гендер і соціальна політика в Україні.

Тема 8. Принцип гендерної рівності.

Підстави для гендерної рівності та справедливості. Розвиток теоретичних підходів до ідей гендерної рівності.

Вплив гендерного квотування на формування державного апарату в розвинутих країнах світу. Поняття гендерної експертизи та гендерної статистики. Гендерний аналіз як інструмент реалізації політики гендерної

рівності. Технологія, чи інструмент, комплексного підходу до проблем рівності статей. Вимір рівня гендерної рівності.

Принцип гендерної рівності в економічній сфері. Гендерний вимір зайнятості та безробіття; часткова зайнятість. Гендерні розриви в оплаті праці та гендерна сегрегація. Баланс між сімейними та трудовими обов'язками.

Перспективи гендерної рівності.

Література[2, 3, 10, 36, 45, 54, 59]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Порівняльний аналіз участі жінок і чоловіків у політичній діяльності в сучасному світі.
2. Гендерний дисбаланс: чи існує він в Україні?
3. Гендерне питання в майбутньому: футурологічний прогноз.

Питання для самоконтролю:

1. Зміст поняття «гендерна рівність».
2. Вимір гендерної рівності: Основні підходи і технології.
3. Поняття гендерної експертизи та гендерної статистики.
4. Гендерні розриви в економічній сфері гендерна сегрегація.
5. Перспективи гендерної рівності.

Тема 9. Політико-правова освіта жінок як умова активізації жіноцтва у політичних процесах.

Мета і завдання політико-правової освіти жінок. Актуальність політичної освіти, орієнтованої на партнерство чоловіків і жінок у політичному житті. Закордонний досвід системи жіночої освіти («уповноважена освіта»). Досвід українських жінок у використанні політико-правових знань.

Проблеми реалізації декларованих рівних прав жінок у політичній сфері. Подолання стереотипів. Освіта та професійна підготовка. Готовність українських жінок до виконання депутатських повноважень на постійній або непостійній основі. Жінка як державний службовець та вища посадова особа. Жінка як представник молодшої генерації політиків.

Література[4, 14, 19, 23, 30, 34, 35, 66]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Європейські цінності і гендерний аспект.
2. Жінки-президенти і прем'єр-міністри.
3. Жінка як представник молодшої генерації політиків: жіночі символи в політиці.

Питання для самоконтролю:

1. Мета і завдання політико-правової освіти жінок
2. Закордонний досвід системи жіночої освіти («уповноважена освіта»).
3. Проблеми реалізації декларованих рівних прав жінок у політичній сфері.
4. Механізми створення і характер умов для професійного зростання жінки.

Тема 10. Питання гендерної рівності у стратегіях європейських та міжнародних інституцій.

Основні положення міжнародних політико-правових документів з питань гендеру (Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінки, «Біль про права жінок»). Принцип гендерної рівності в первинному законодавстві ЄС. Політика щодо гендерної рівності в соціальному праві ЄС. Огляд гендерних політик і практик міжнародних фінансових організацій. Залучення жінок у політику (країни ЄС та Україна).

Моніторинг досягнення гендерної рівності. Індекс глобального розриву, економічних можливостей жінок. Індекс соціальних інститутів і гендеру, індекс гендерної рівності країн ЄС.

Література[3, 4, 22, 31, 46, 52, 55, 67]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Чоловіча дискримінація: мотиви і наслідки політико-соціальної регресії.
2. Сучасне законодавство і нормативно-правова база гендерної політики в країнах світу (порівняльний аналіз).
3. Права жінок як невід'ємна складова частина прав людини.

Питання для самоконтролю:

1. Історія прийняття та змістовний аналіз основних міжнародних документів з проблем гендерного розвитку.

2. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінки.
3. Європейський досвід реалізації основних напрямків гендерної політики у державній службі.
4. Політика щодо гендерної рівності в соціальному праві ЄС.
5. Залучення жінок у політику (країни ЄС та Україна).

Тема 11. Гендерна політика в Україні: проблеми формування і реалізації.

Гендерна рівність і сучасна демократія. Поняття «паритетної» демократії. Теоретичні та практичні передумови паритетної демократії в Україні. Роль паритетної демократії у формуванні політичної еліти в сучасному українському суспільстві.

Забезпеченість рівних прав і можливостей стосовно політичної участі жінок в Україні. Проблема гендерного дисбалансу у політичному представництві. Вплив гендеру на характер і форми політичної участі. Особливості електоральної поведінки жінок.

Політична культура і гендер. Гендерні квоти як механізм просування жінок у політику: міжнародний та вітчизняний досвід. Роль та можливості неурядових жіночих організацій у підтримці жінок – політичних лідерів. Гендерний аналіз результатів виборчого процесу.

Гендерні аспекти державної служби в Україні. Гендерний підхід до кадрового забезпечення державної служби. Оцінка можливостей кар'єрного зростання української жінки.

Громадська думка в Україні про гендерне питання.

Література[8, 16, 22, 29, 37, 50-52, 57, 66]

Орієнтовна тематика рефератів:

1. Політична культура і гендер.
2. Гендерний аналіз програмних положень політичних партій в Україні.
3. Особливості формування й розвитку гендерної політики в сучасній українській державі.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття «паритетної демократії».
2. Теоретичні та практичні передумови паритетної демократії в Україні.
3. Вплив гендеру на характер і форми політичної участі.

4. Гендерні квоти як механізм просування жінок у політику: міжнародний та вітчизняний досвід.
5. Громадська думка в Україні про гендерне питання.

ГЛОСАРІЙ

Під час проведення самостійної роботи в межах вивчення курсу «Гендерна політологія» слід звернути особливу увагу на розуміння певних ключових понять і категорій цієї науки.

АНДРОЦЕНТРИЗМ (від гр. *андро* — «людина, чоловік») — практика, свідомо або несвідомо, що розміщує чоловічу особу або чоловічу точку зору в центр свого погляду на світ, його культуру та історію.

ГЕНДЕР – термін, який означає соціальну стать людини (на відміну від біологічної), соціальну роль, соціальні можливості жінки й чоловіка. Гендер змінюється залежно від часу, культури, соціального, економічного і політичного контекстів.

ГЕНДЕРНА АСИМЕТРИЯ – непропорційна представленість соціальних і культурних ролей обох статей, а також уявлень про них у різних сферах життя. Джерелом гендерної асиметрії є прихована дискримінація і панівні в суспільній свідомості установки.

ГЕНДЕРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ – усвідомлення індивідом своєї приналежності до чоловічої, жіночої або якоїсь іншої статі у соціальному контексті. Гендерна ідентичність не є автоматичною надбудовою над біологічною статтю, вона поетапно формується в особистості у ході виховання та соціалізації.

ГЕНДЕРНИЙ АНАЛІЗ – систематичне збирання і аналіз інформації стосовно гендерних відмінностей та соціальних відносин з метою визначити, зрозуміти та відреагувати на гендерну нерівність. Для проведення гендерного аналізу всі дані мають бути поділені за статтю, що дасть змогу вимірювати вплив на чоловіків та жінок.

ГЕНДЕРНИЙ БАЛАНС В ПРОЦЕСІ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ – просування рівної участі жінок і чоловіків на рівні ухвалення рішень.

Гендерний індекс – це показники ООН, що відображають становище в країні чоловіка і жінки за такими базовими напрямками людського розвитку як можливість вести здоровий спосіб життя і довго жити, доступність якісної освіти, рівень матеріального добробуту.

ГЕНДЕРНИЙ МЕЙНСТРІМІНГ (Gender mainstreamment) – організаційна стратегія залучення гендерної перспективи до всіх інституційних політик та діяльностей для просування рівності жінок і чоловіків.

ГЕНДЕРНЕ НАСИЛЬСТВО – будь-яка дія або ставлення чоловіка чи інституції, де домінують чоловіки, що призводить до фізичної, сексуальної або фізичної шкоди жінок або дівчат на гендерному ґрунті.

ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНИЙ – описує підхід до побудови політики, законодавства, соціальних інституцій тощо, в якому уникають від розподілу ролей індивідів за їх статтю чи гендерною приналежністю з метою запобігти дискримінації, яка походить від розуміння, що деякі соціальні ролі є більш прийнятними для окремої статі аніж інші.

ГЕНДЕРНА ОБІЗНАНІСТЬ – розуміння соціально-обумовлених відмінностей між жінками і чоловіками на основі набутої поведінки, що впливає на їх доступ та контроль над ресурсами.

ГЕНДЕРНЕ ПЛАНУВАННЯ – гендерно-чутливий процес планування політик, програм, проектів та оцінки, що враховує вплив різних гендерних ролей і потреб жінок і чоловіків, на яких спрямована діяльність.

Зважаючи на те, що жінки і чоловіки відіграють різні ролі, які ґрунтуються на їх гендерних особливостях, вони також матимуть різні гендерні потреби.

ГЕНДЕРНА ПСИХОЛОГІЯ є галуззю психологічного знання, що вивчає характеристики гендерної ідентичності, які детермінують соціальну поведінку людини залежно від статі.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ – наслідок відсутності дискримінації за ознакою статі людини. Гендерна рівність означає, що жінки і чоловіки мають однакове становище в суспільстві, однакові можливості брати участь в різних сферах

життя, беруть однакову участь у розподілі ресурсів та мають однаковий доступ до послуг.

ГЕНДЕРНА РОЛЬ означає набір очікуваних зразків поведінки (норм) для чоловіків і жінок.

ГЕНДЕРНИМ РОЗПОДІЛОМ ПРАЦІ називають соціально зумовлені ідеї і практики, що визначають, які ролі та діяльності вважаються придатними для жінок і чоловіків.

ГЕНДЕРНА СЕГРЕГАЦІЯ – нерівномірний розподіл чоловіків і жінок в сфері зайнятості.

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ – набір консервативних, загальноприйнятих норм і суджень, які стосуються статусу жінки і чоловіка, норм їх поведінки, мотивів учинків і характеру проблем. Гендерні стереотипи закріплюють існуючі гендерні відмінності і взаємовідносини.

ГЕНДЕРНО-СЛІПІЙ ПІДХІД – неспроможність побачити (навіть, ненавмисно), що політики або програми по різному впливають на жінок та чоловіків.

ГЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИМ називається підхід, який враховує різноманітні потреби жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, а також вплив різних ініціатив на осіб обох статей. Відповідно, програми розробляються з урахуванням цих потреб і жодна зі статей не залишається у вразливому становищі коли йдеться про доступ, участь або результат.

ДИСКРИМІНАЦІЯ – рішення, дія або бездіяльність, спрямовані на обмеження або створення привілеїв щодо особи чи групи осіб за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, сімейного та майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, якщо вони унеможливають визнання і реалізацію на рівних підставах прав і свобод людини та громадянина.

ДИСКРИМІНАЦІЯ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ – дії чи бездіяльність, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків.

МАСКУЛІННІСТЬ і ФЕМІННІСТЬ – дві основні категорії гендерних досліджень, які узагальнюють нормативні уявлення та установки, якими мають бути і чим повинні займатися чоловіки та жінки у даному суспільстві й у дану епоху, а також виражають гендерну ідентичність людини. Вони є соціальними, а не біологічними категоріями. Вони відображають те, якими мають бути особистісні характеристики, зовнішність, поведінка, одяг, захоплення, інтереси, професійні заняття, освітні спеціальності, сексуальні та міжособистісні стосунки чоловіків і жінок.

НАСИЛЬСТВО ПРОТИ ЖІНОК – це технічний термін, який використовується по відношенню до насильницьких дій, що вчиняються перш за все або винятково по відношенню до жінок. Як і злочини на ґрунті ненависті, цей вид насильства спрямовується проти специфічної групи за статевою ознакою як першопричиною.

ПОЗИТИВНА ДИСКРИМІНАЦІЯ (тимчасові спеціальні заходи) – вживання заходів, спрямованих на подолання відмінностей між різними суб'єктами шляхом надання додаткових гарантій тим із них, хто знаходиться в менш вигідному становищі.

РЕКЛАМА вважається **ДИСКРИМІНАЦІЙНОЮ** за ознакою статі та порушує добросовісну маркетингову практику, якщо:

- вона зображує чи описує жінку або чоловіка як прикрасу чи сексуальний об'єкт, містить натяки на статеві стосунки та сексуальність людей, які жодним чином не пов'язані з рекламованим продуктом та прямо не асоціюються зі споживанням рекламованого продукту, товару, послуги тощо (порушення посилюється, якщо сексуальність людини зображується чи описується принизливо для людської гідності, зневажливо, наклепницьким чином через мовлення, позування, вербальні або невербальні натяки тощо);
- вона стверджує або натякає, що роль однієї статі у соціальному, економічному і культурному житті менша, ніж роль іншої.

РЕПРОДУКТИВНІ РОЛІ стосуються діяльності, необхідної для забезпечення відтворення робочої сили в суспільстві. Включає народження та виховання дітей, догляд за членами родини – дітьми, літніми людьми і працівниками. Ці завдання виконуються переважно жінками.

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ жінок і чоловіків – це рівні умови для реалізації рівних прав жінок і чоловіків.

РІВНІ ПРАВА жінок і чоловіків – відсутність обмежень чи привілеїв за ознакою статі.

СЕКСИЗМ – це концепція і практика дискримінації (приниження гідності) людини за ознакою статі, яка заснована на демонструванні переваг інтелектуальних, фізичних, творчих та інших характеристик або здібностей однієї особи або групи осіб по відношенню до іншої особи або групи осіб; складовими сексизму є поняття та моделі домінування одних людей та меншовартості інших.

«СКЛЯНА СТЕЛЯ» – термін американського менеджменту, що описує невидимий і формально ніяк не позначений бар'єр, який обмежує просування жінок по службовій драбині.

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ наявність рівних можливостей для реалізації своїх здібностей і задоволення соціально-економічних потреб для окремих індивідів, трудових колективів, соціальних верств і груп.

ФЕМІНІЗМ (англ. *Feminism*) — низка рухів та ідеологій, які поділяють одну спільну мету: визначення, встановлення і досягнення рівних політичних, економічних, культурних, особистих та соціальних прав для жінок. Це включає в себе прагнення встановити рівні можливості для жінок у сфері освіти та праці.

Феміністські рухи виступали та продовжують виступати за права жінок, у тому числі за право на голос, займання державних посад, працю, отримання справедливої заробітної плати або рівної оплати праці, володіння власністю, отримання освіти, укладання договорів, рівні права у шлюбі та декретну відпустку. Послідовниці фемінізму також займаються сприянням фізичній недоторканості і цілісності та захистом жінок і дівчат від згвалтування, сексуальних домагань, та насильства в сім'ї.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Брайсон Валери. Политическая теория феминизма.-М., 2001.-304с.
2. Введение в гендерные исследования : [учеб. пособие для вузов / под общ. ред. И. Костиковой]; Моск. гос. ун-т им. М. Ломоносова. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Аспект Пресс, 2005. – 252 с.
3. Ворчакова І.Є. Гендерна політика: навч. пос. для студ. вузів III-IV рівнів акредитації / І. Є. Ворчакова. – Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2014. – 244 с.
4. Гендерний розвиток у суспільстві : конспекти лекцій. – 2-е вид. – К. : Фоліант, 2005. – 351 с.
5. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: «К.І.С.», 2004.
6. Фурман А. Основи гендерної рівності : навчальний посібник / А. Фурман, Т. Надвинична. - Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 168с.

Додаткова

7. Андрусенко Н. Утвердження гендерної рівності : реалії та перспективи / Н. Андрусенко // Праця і зарплата. – 2007. – лют. (№ 7). – С. 5.
8. Аніщук Н. Права жінок в контексті принципу рівноправ'я статей / Н. Аніщук // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса : ПП „Фенікс”, 2005. – Вип. 24. – С. 46-31.
9. Аніщук Н. Роль жіночого руху України в демократизації суспільних відносин / Н. Аніщук // Науковий вісник. Гуманітарні науки : історія, соціологія, політологія, психологія, мистецтвознавство. – 2005. - № 2. – С. 23-25.
10. Анупрієнко О. Гендерна сегрегація в державному управлінні : пошук шляхів подолання / О. Анупрієнко // Вісник національної академії державного управління при Президентіві України. – 2007. - № 4. – С. 216-224.
11. Байбурин А.К., Кон И.С. Этнические стереотипы мужского и женского поведения: Сб. статей – М., 1991. – 186 с.
12. Барчунова Т. В. «Эгоистичный гендер», или воспроизводство гендерной асимметрии в гендерных исследованиях // Общественные науки и современность. – 2002. - №5. – С. 180-191.
13. Батлер Дж. Феминизм под любым другим именем. Интервью с Розы Брайдотти // Гендерные исследования. 1999. №2.-С.48-78.

14. Белкіна О. Гендерно-правові засади демократичної розбудови державного управління на регіональному рівні / О. Белкіна // Стратегія регіонального розвитку : формування та механізм реалізації : матеріали щорічної міжнар. наук.-прак. конф., 31 жовт. 2007 р. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2007. – Т. 1. – С. 373-374.
15. Вегнер О. Фемінізм як джерело гендерної політики / О. Вегнер // Держава і право : збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Вип. 34. – К. : Ін-т держави і права імені В. Корецького НАН України, 2006. – С. 635-643.
16. Ворчакова І. Є. Жіночий рух у суспільно-політичному житті України. Монографія. – Миколаїв: вид-во МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. – 287 с.
17. Ворчакова І. Є. Фемінізм як ідеологія жіночих рухів / І. Є. Ворчакова // Сучасна українська політика: політики і політологи про неї. – Київ; Миколаїв : МДГУ ім. П. Могили, 2004. – С. 240-247.
18. Галанець О. Управління гендерними процесами в державній політиці / О. Галанець // Віче. – 2009. - № 6. – С. 7-9.
19. Гендер і державна політика. – К.: Основи, 2004.
20. Гендерні особливості особистої безпеки. Насильство і торгівля людьми // Гендерні перетворення в Україні / укладач М. Скорик. – К., 2007. – С. 150-163.
21. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. – К., 2007. – 207 с.
22. Гендерний розвиток в Україні: Реалії і перспективи. UNDP, UN in Ukraine, 2003 // насильство на гендерній основі: загрози та шляхи подолання. – С. 70-78.
23. Георгізова І. Становище державної політики України щодо забезпечення прав жінок / І. Георгізова // Право України. – 2006. - № 10. – С.106-110.
24. Гонюкова Л. Гендерні механізми партійного будівництва / Л. Гонюкова // Актуальні проблеми державного управління : збірник наукових праць Одеського регіонального інституту державного управління. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. 2 (30) – С. 107-113.
25. Грабовська І. Політичне лідерство в Україні : гендерний аспект / І. Грабовська // Сучасність. – 2007. - № 3. – С. 79 – 96.
26. Грабовська І. Ladies first : Феномен жіночого політичного лідерства в Україні / І. Грабовська, Л. Кобелянська. – К. : К.І.С., 2007. – 144 с.
27. Грицяк Н. Гендерний паритет у державному управлінні : визначення, мета та завдання / Н. Грицяк // Державне управління в Україні : реалії та перспективи : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – С. 59-64.

28. Жеребкіна Ірина. Женское политическое бессознательное. Проблема гендера и женское движение в Украине.-Х., 1996. – 375с.
29. Жінки в політиці: міжнародний досвід для України // За матеріалами міжнародного наукового семінару «Жінки в політиці: міжнародний досвід для України» (Київ, НаУКМА, 7 жовтня 2005 року). – К.: Атіка, 2006. – 272с.
30. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // Відомості Верховної Ради України. – 2005. - № 52. – С. 2693-2015.
31. Кампанія Ради Європи боротьби з насильством по відношенню до жінок включно із насильством у сім'ї / Підготовлено до парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства». – Верховна Рада України, 21 листопада 2006 року (неофіційний переклад). – Київ, 2006. – 94 с.
32. Кіммель М. Гендероване суспільство. – К.: Сфера, 2003.
33. Кон И. Гегемонная маскулинность как фактор мужского (не)здоровья // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 1998. - №4. – С. 5016.
34. Кормич Л. Правовий статус жінки в Україні : гендерний вимір / Л. Кормич // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса : ПП „Фенікс”, 2005. – Вип. 24. – С. 3-24.
35. Кремльова О. Врахування гендерних аспектів у формуванні законодавства України / О. Кремльова // Право України. – 2006. - № 7. – С. 96-99.
36. Кулачек О. Роль жінки в державному управлінні : старі образи, нові обрії: [монографія] / О. Кулачек. – К. : Вид-во Соломії Павличко „Основи”, 2005. – 301 с.
37. Лазар І. Гендерна асиметрія в органах державної влади / І. Лазар // Ефективність державного управління : зб. наук. праць Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. – Вип. 9. – С. 374-381.
38. Лазар І. Гендерна політика : поняття, визначення, управлінські підходи : словник-довідник / І. Лазар. – Львів : Ліга-Прес, 2005. – 142 с.
39. Лазар І. Особливості розвитку гендерних теорій і концепцій / І. Лазар // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарРІНАДУ „Магістр”, 2006. - № 2 (28) – Ч.1. – С. 268-277.
40. Лазаренко О. Жіночі громадські організації як складова українського громадянського суспільства / О. Лазаренко // Сучасність. – 2006. - № 1. – С. 46-53.

41. Марценюк Т.О. Гендерна дискримінація на ринку праці в Україні (на прикладі сексуальних домагань)// Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. – 2008. – т.83. – С. 50-55. [Електронний ресурс] / Т.О. Марценюк / Режим доступу: http://www.library.ukma.kiev.ua/dspace/bitstream/123456789/182/1/08_martsynyuk_to.hdf
42. Марценюк Т. Страх розмаїття: національні властивості толерантності та гомофобії // <http://insight-ukraine.org.ua/node/195>
43. Мельник Т. Гендер у світовій і національній думці / Т. Мельник // Науковий світ. – 2005. - № 12. – С. 2-4.
44. Мельник Т. Час обирати жінок : гендерний аналіз виборів 2006 року в Україні / Т. Мельник, Л. Кобелянська; Ліга жінок-виборців України «50/50», Український жіночий фонд. – К. : К.І.С., 2006. – 70 с.
45. Мезенцева Е. Профессиональная сегрегация по признаку пола // Теория и методология гендерных исследований: Курс лекций. – М.: МЦГИ-МВШСЭН-МФФ, 2001. – С. 137-163.
46. Миллет К. Теория сексуальной политики // Вопросы философии. – 1994. - №9. – С. 115-124.
47. Москаленко В.В. Гендерна культура та стереотипи в політиці // Гендерні аспекти професійної та соціально-психологічної підготовки дипломатів: Науково-метод. зб. – Дипл. Академ. УКр. При МЗС України. – Київ, 2000.
48. Нечипорук В. Правовое регулирование выборов в Украине в контексте гендерного равенства / В. Нечипорук // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса : ПП „Фенікс”, 2005. – Вип. 24. – С. 82-89.
49. Паніотто В. Гіпотеза стосовно соціальних механізмів виникнення моногамного статевого кохання // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2004 - №1. – С. 161-171.
50. Петришина Л. Гендерна політика в Україні : між деклараціями та реальністю / Л. Петришина // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса : ПП „Фенікс”, 2005. – Вип. 24. – С. 31-35.
51. Пехник А. Гендерний розвиток в Україні : напрямки та перспективи / А. Пехник // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса : ПП „Фенікс”, 2005. – Вип. 24. – С. 39-41.
52. Попов М. Механізми державного управління в сфері гендерної політики: міжнародний досвід та перспективи України / М. Попов // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць – Одеса : ПП „Фенікс”, 2005. – Вип. 24. – С. 65-77.
53. Попов М. Пріоритети та напрямки реформування інституційних механізмів державного управління гендерною політикою / М. Попов //

- Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Х. : Вид-во ХарРІНАДУ „Магістр”, 2006. - № 1 (27). – С. 125-133.
54. Скоблик Н. Гендер і влада / Н. Скоблик // Віче. – 2008. - № 1. – С. 61-64.
 55. Стрельник О. Гендерна нерівність: теоретико-методологічні підходи до інтерпретації / О. Стрельник // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2005. - № 4. – С. 147 – 154.
 56. Стрельник О. Поняття соціального потенціалу в інтерпретації проблеми гендерної нерівності / О. Стрельник // Соціологія : теорія, методи, маркетинг. – 2006. - № 4. – С. 147-160.
 57. Сулімова С. Введення квотування як шлях досягнення паритету жінок та чоловіків в українському суспільстві / С. Сулімова // Актуальні проблеми державного управління. Вип. 3 (27). – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2006. – 332 с. - С. 91-97.
 58. 50/50 : сучасне гендерне мислення : словник / Т. Мельник, Л. Кобелянська. – К. : К.І.С., 2005. – 280 с.
 59. Тельник М. Гендерна рівність як показник розвиненості суспільства / М. Тельник // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса : ПП „Фенікс”, 2005. – Вип. 24. – С. 90-94.
 60. Указ Президента України «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» // Урядовий кур'єр. – 2005. - № 140 (30 лип.). – С. 2.
 61. Феминизм в общественной мысли и литературе. – М. : Грифон, 2006. – 399 с.
 62. Фрейд З. Очерки по истории сексуальности. – Харьков: Фолио, 2001.
 63. Фуко М. История сексуальности. – М.: Дух и литера, 1998. – 153с.
 64. Хорни К. Недоверие между полами // Женская психология. – СПб., 1993. – С. 82-85.
 65. Чанишева Г. Реалізація принципу гендерної рівності у трудовому законодавстві України / Г. Чанишева // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса : ПП „Фенікс”, 2005. – Вип. 24. – С. 25-30.
 66. Шахман Н. Конституційно-правові проблеми забезпечення гендерної рівності в Україні / Н. Шахман // Держава і право. – 2008. - № 42. – С. 214-217.
 67. Яворская-Смирнова Е. Возникновение и развитие гендерных исследований в США и в Западной Европе // Введения в гендерные исследования. Ч.1: Учебное пособие / под ред. И.А. Жеребкиной – Харьков: ХЦГИ, 2001; СПб: Алетейя, 2001. – С. 17-48.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Зміст самостійної роботи з дисципліни «Гендерна політологія».....	5
Глосарій.....	15
Список літератури.....	20